

Controlerende taak van de Tweede Kamer

Korte omschrijving

U bespreekt met de leerlingen op welke manieren de Tweede Kamer het werk van het kabinet kan controleren. De leerlingen vullen daarna een werkblad in met situaties die hierover gaan. (Als u werkblad B kiest, kunt u de bespreking van de situaties ondersteunen met filmfragmenten van de Tweede Kamer.)

Leerdoelen

- Leerlingen kunnen uitleggen dat de Tweede Kamer de regering controleert.
- Leerlingen kennen vier controlemiddelen van de Tweede Kamer.

Duur

50 minuten

Benodigheden

- Werkblad A of B voor alle leerlingen. Werkblad A is eenvoudiger dan werkblad B. Verschillen zijn:
 - *Bij werkblad A laten we sommige moeilijke begrippen weg (recht van interpellatie, recht van enquête, etc.).*
 - *Werkblad B is gebaseerd op waargebeurde situaties. Deze wat ingewikkelder dan de bedachte situaties van werkblad A.*
- Het bijbehorende nakijkmodel voor uzelf.
- Scherm met internet en geluid (voor bij werkblad B). Bij de waargebeurde situaties van werkblad B kunt u dan filmfragmenten uit de Tweede Kamer laten zien.

Handleiding

Stap 1

Introduceer de werkvorm in de klas. ‘Stel dat de regering slechte plannen bedenkt, of dat de regering plannen (die zijn goedgekeurd) niet goed uitvoert. Dan moet de Tweede Kamer de regering hierop wijzen en de regering “op zijn kop geven”.’

Bespreek de verschillende manieren waarop de Tweede Kamer het werk van de regering kan controleren.

1. Vragen stellen aan de minister (vragenrecht).
Bijvoorbeeld: ‘Minister, waarom kiest u er niet voor om de klassen verplicht kleiner te maken?’
2. De minister snel naar de Tweede Kamer roepen om in debat te gaan (recht van interpellatie).
Bijvoorbeeld: ‘Minister, we willen met u in gesprek over de lange wachtlijsten in de zorg. We willen graag dat u volgende week woensdag in de Tweede Kamer komt voor dit debat.’
3. Een verzoek doen aan de minister (motierecht).
Bijvoorbeeld: ‘Minister, we vinden dat u beter uw best moet doen om vluchtelingen te laten integreren in Nederland. U moet ervoor zorgen dat de inburgeringscursussen beter en goedkoper worden.’
4. Een groot onderzoek instellen (recht van enquête). Bijvoorbeeld: ‘Minister, we denken dat u grote buitenlandse bedrijven in Nederland te weinig belasting laat betalen. We willen hier eens grondig onderzoek naar doen.’

Stap 2

Deel aan alle leerlingen werkblad A of B uit met daarop de situaties. Lees samen de instructie voor en laat de leerlingen daarna zelfstandig of in tweetallen aan de slag gaan. Loop rond om eventueel te helpen bij vragen.

Stap 3

Bespreek met de leerlingen het werkblad na, u kunt hierbij het nakijkmodel gebruiken.

Beeldfragmenten werkblad B

Heeft u werkblad B uitgedeeld, dan kunt u met de leerlingen bij één of meerdere situaties de bijbehorende beeldfragmenten uit de Tweede Kamer laten zien. Dit zijn de links naar de beeldfragmenten:

Situatie 1: Vragenrecht

- <https://debatgemist.tweedekamer.nl/debatten/vragen-311>
- Kijk vanaf het begin tot het Tweede Kamerlid Stoffer (SGP) zijn vragen heeft gesteld ('Dank u wel.'). De voorzitter heet de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid welkom. De heer Stoffer stelt een aantal vragen, waaronder de vraag over grootschalige controles.
- Duur fragment: ongeveer 3 minuten.

Situatie 3: Motierecht (motie van wantrouwen)

- <https://debatgemist.tweedekamer.nl/debatten/burgerdoden-bij-nederlandse-luchtaanval-irak>
- Bekijk het begin voor een beschrijving van de situatie. De voorzitter opent en Tweede Kamerlid Diks (GroenLinks) bespreekt vanuit haar visie wat aan de hand is. Kijk zolang nodig is om een algemeen beeld te krijgen.
- Bekijk daarna de 2^e inbreng van mevrouw Diks voor het indienen van de motie van wantrouwen. U gaat naar dit fragment door rechts naast de video naar beneden te scrollen en bij 23:17 uur op 'mevrouw Diks' te klikken.
- Opmerking: De voorzitter zegt dat de motie voldoende wordt ondersteund. Hierbij gaat het om het *indienen* van de motie, niet dat de motie ook is aangenomen door de Tweede Kamer. De motie zelf is later met een krappe meerderheid verworpen.
- Duur fragment: de beschrijving van de situatie ongeveer 4 minuten, maximaal 6 minuten, het indienen van de motie ongeveer 2 minuten.

Situatie 4: Recht van interpellatie

- <https://debatgemist.tweedekamer.nl/debatten/roeping-van-werkzaamheden-871>
- Kijk vanaf minuut 48:25 tot het einde van het fragment. De voorzitter geeft Tweede Kamerlid Voordewind (CU) het woord.

- Opmerking: Voor een interpellatiedebat heeft een Tweede Kamerlid steun van minimaal 30 andere Tweede Kamerleden nodig. Doordat de Tweede Kamerleden van de SP, D66 en de PvdA het verzoek steunden, had de heer Voordewind genoeg steun.
- Duur fragment: anderhalve minuut.

Situatie 5: Motierecht

- <https://debatgemist.tweedekamer.nl/debatten/quickscan-luchthaven-zee>
- Bekijk het indienen van de motie van 21:55 tot 21:57 uur tijdens de 2^e inbreng van Tweede Kamerlid Baudet (FvD).
- Opmerkingen: De voorzitter vraagt of de indiening van de motie voldoende wordt ondersteund. De motie moet door minimaal 4 andere Kamerleden worden ondersteund. Dit betekent niet dat die Kamerleden het met de motie eens zijn, maar dat zij over de motie willen stemmen.
- Duur fragment: Ongeveer 2 minuten.

Situatie 6: Recht van enquête

- <https://debatgemist.tweedekamer.nl/debatten/afhandeling-schade-en-versterkingsoperatie-groningen-vanwege-gaswinning>
- Kijk op 4:21:20 uur (klik in de balk onder de video) naar het laatste deel van de inbreng van Tweede Kamerlid Van der Lee (GL) voor het indienen van het verzoek voor een parlementaire enquête.
- <https://debatgemist.tweedekamer.nl/debatten/sstemmingen-554>: van minuut 29:55 tot 30:50 kunt u de stemming over dit verzoek voor een parlementaire enquête bekijken.
- Duur fragment: beide fragmenten duren ongeveer 1 minuut.
- Opmerkingen: Het is bijzonder dat het verzoek in de Tweede Kamer is aangenomen met algemene stemmen. Dat betekent dat alle Tweede Kamerleden voor hebben gestemd.

Werkblad A

1. Lees de situaties hieronder goed door.
2. Vul de 1^e kolom in. Vul JA in als je denkt dat de Tweede Kamer dit wel mag doen. Vul NEE in als je denkt dat de Tweede Kamer dit niet mag doen.
3. Heb je JA ingevuld? Vul dan ook de 2^e kolom in. Voor welke vorm van controle heeft het Tweede Kamerlid in het voorbeeld gekozen? Kies uit:
 - Een vraag stellen
 - Een debat aanvragen
 - Een verzoek doen
 - Een onderzoek instellen

	Situatie	Mag dit?	Welke vorm van controle is dit?
1.	Een Tweede Kamerlid heeft in de krant gelezen dat kunstgras misschien giftig is. Ze wil weten wat de minister hiermee gaat doen.		
2.	De Tweede Kamer vindt dat de minister van Volksgezondheid zijn werk niet goed doet. De Tweede Kamerleden beslissen daarom dat zijn loon omlaag moet.		
3.	Een gevangene is ontsnapt en heeft een overval gepleegd. De Tweede kamer wil de minister dwingen om naar de Tweede Kamer te komen om uitleg te geven.		
4.	De Tweede Kamer vindt dat een Kamerlid niet eerlijk is geweest. Ze willen hem dwingen te vertellen wat er echt is gebeurd.		
5.	Het leger heeft te weinig en te slecht materiaal. Soldaten oefenen zelfs met neppistolen. De Tweede Kamer wil dat er precies uitgezocht wordt wat er mis is gegaan bij het leger.		
6.	Een politieke partij in de Tweede Kamer vindt dat knalvuurwerk te veel overlast geeft. Deze partij verzoekt de minister daarom om een verbod op knalvuurwerk voor te stellen.		

Antwoordmodel Werkblad A

	Situatie	Mag dit?	Welke vorm van controle is dit?
1.	Een Tweede Kamerlid heeft in de krant gelezen dat kunstgras misschien giftig is. Ze wil weten wat de minister hiermee gaat doen.	Ja	Een vraag stellen
2.	De Tweede Kamer vindt dat de minister van Volksgezondheid zijn werk niet goed doet. De Tweede Kamerleden beslissen daarom dat zijn loon omlaag moet.	Nee, ministers hebben een vast salaris. Ze kunnen wel een wetsvoorstel indienen om de salarissen van ministers te verlagen (vanuit hun wetgevende taak; met het recht van initiatief).	
3.	Een gevangene is ontsnapt en heeft een overval gepleegd. De Tweede kamer wil de minister dwingen om naar de Tweede Kamer te komen om uitleg te geven.	Ja	Een debat aanvragen
4.	De Tweede Kamer vindt dat een Kamerlid niet eerlijk is geweest. Ze willen hem dwingen te vertellen wat er echt is gebeurd.	Nee, Tweede Kamerleden kunnen elkaar niet dwingen iets te doen.	
5.	Het leger heeft te weinig en te slecht materiaal. Soldaten oefenen zelfs met neppistolen. De Tweede Kamer wil dat er precies uitgezocht wordt wat er mis is gegaan bij het leger.	Ja	Een onderzoek instellen
6.	Een politieke partij in de Tweede Kamer vindt dat knalvuurwerk te veel overlast geeft. Deze partij verzoekt de minister daarom om een verbod op knalvuurwerk voor te stellen.	Ja	Een verzoek doen

Werkblad B

1. Lees de situaties hieronder goed door.
2. Vul de 1^e kolom in. Vul JA in als je denkt dat de Tweede Kamer dit wel mag doen. Vul NEE in als je denkt dat de Tweede Kamer dit niet mag doen.
3. Heb je JA ingevuld? Vul dan ook de 2^e kolom in. Voor welke vorm van controle heeft het Tweede Kamerlid in het voorbeeld gekozen? Kies uit:
 - Vragenrecht (een vraag stellen)
 - Recht van interpellatie (een debat aanvragen)
 - Motierecht (een verzoek doen)
 - Recht van enquête (een onderzoek instellen)

	Situatie	Mag dit?	Welk recht is dit?
1.	De afgelopen tijd is het aantal verkeersdoden door alcoholgebruik sterk toegenomen. Een Tweede Kamerlid wil van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid weten of zij er voor gaat zorgen dat er meer grote controles komen, en of daarin ook drugs en lachgas worden meegenomen.		
2.	Tweede Kamerleden vinden dat de minister van Volksgezondheid zijn werk niet goed doet. Ze beslissen daarom dat zijn loon omlaag moet.		
3.	Bij een luchtaanval in Irak door het Nederlandse leger zijn burgerdoden gevallen. De minister van Defensie is hierover niet eerlijk geweest tegenover de Tweede Kamer. Sommige Tweede Kamerleden geven daarom aan dat ze de minister niet langer vertrouwen, wat eigenlijk betekent dat ze willen dat de minister opstapt.		
4.	Een asielzoeker uit Bahrein is door Nederland uitgezet, maar is daarna in Bahrein tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Een Tweede Kamerlid wil hierover graag snel in debat met de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid.		

ProDemos

	Situatie	Mag dit?	Welk recht is dit?
5.	Een Tweede Kamerlid wil graag dat de minister van Infrastructuur en Waterstaat een onderzoek gaat doen naar de mogelijkheid om een nieuw vliegveld aan te leggen in de Noordzee.		
6.	Volgens de Tweede Kamer is er veel misgegaan bij de gaswinning in Groningen. De Kamer wil daarom dat er goed uitgezocht wordt welke risico's er zijn genomen, hoe de schade is ontstaan, wat er anders had gekund en welke lessen er kunnen worden getrokken voor de toekomst.		

Antwoordmodel Werkblad B

	Situatie	Mag dit?	Welk recht is dit?
1.	De afgelopen tijd is het aantal verkeersdoden door alcoholgebruik sterk toegenomen. Een Tweede Kamerlid wil van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid weten of zij er voor gaat zorgen dat er meer grote controles komen, en of daarin ook drugs en lachgas worden meegenomen.	Ja	Een vraag stellen (vragenrecht)
2.	Tweede Kamerleden vinden dat de minister van Volksgezondheid zijn werk niet goed doet. Ze beslissen daarom dat zijn loon omlaag moet.	Nee, ministers hebben een vast salaris. Ze kunnen wel een wetsvoorstel indienen om de salarissen van ministers te verlagen (vanuit hun wetgevende taak; met het recht van initiatief).	
3.	Bij een luchtaanval in Irak door het Nederlandse leger zijn burgerdoden gevallen. De minister van Defensie is hierover niet eerlijk geweest tegenover de Tweede Kamer. Sommige Tweede Kamerleden geven daarom aan dat ze de minister niet langer vertrouwen, wat eigenlijk betekent dat ze willen dat de minister opstapt.	Ja	Recht van motie (speciale motie: motie van wantrouwen)
4.	Een asielzoeker uit Bahrein is door Nederland uitgezet, maar hij is daarna in Bahrein tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Een Tweede Kamerlid wil hierover graag snel in debat met de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid.	Ja	Een debat aanvragen (interpellatie)
5.	Een Tweede Kamerlid wil graag dat de minister van Infrastructuur en Waterstaat een onderzoek gaat doen naar de mogelijkheid om een nieuw vliegveld aan te leggen in de Noordzee.	Ja	Een verzoek doen (motie); het gaat hier niet om een parlementaire enquête naar iets wat mis is gegaan, maar naar een verkennend onderzoek.

ProDemos

	Situatie	Mag dit?	Welk recht is dit?
6.	Volgens de Tweede Kamer is er veel misgegaan bij de gaswinning in Groningen. De Kamer wil daarom dat er goed uitgezocht wordt welke risico's er zijn genomen, hoe de schade is ontstaan, wat er anders had gekund en welke lessen er kunnen worden getrokken voor de toekomst.	Ja	Een onderzoek instellen (recht van enquête)